

aktions
grupper

i

KULTUR

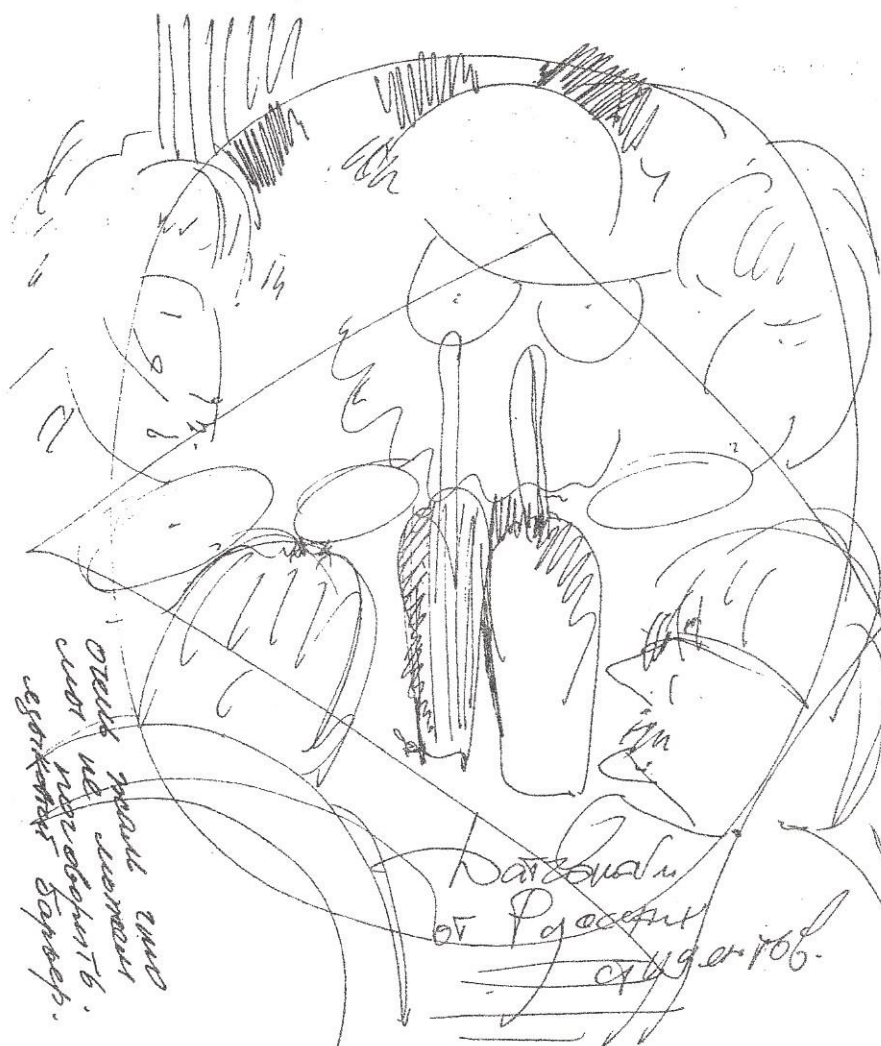
maj
1985

Indhold:

Studietur til Sovjet 1985

AUCCTU's Arbejderbeskyttelsesinstitut.
AUCCTU's Miljøafdeling.
Kunstfiberfabrik.
Hygiejnisk Institut i Kiev.
Landbrug
Helsesanatorie.
Samlet vurdering.

Bilag I: Det gennemførte program.
Bilag II: Kontaktpersoner.

I de små aftentimer på ydmyge steder lykkedes det delegationen at komme i kontakt med de indfødte. Kommunikationen i form af tegnsprog og tegninger bedredes i takt med indtagelse af de lokale vine.

Studietur til Sovjet 1985.

18. til 26. maj 1985 foretog en gruppe medlemmer af **AAA** en studierejse til Sovjet. Belært af erfaringer fra en studietur i 1981 havde **AAA** gjort et stort arbejde for at få etableret et holdbart program.

I det oprindelige program indgik 3 industribesøg, 2 institutbesøg, 2 fagforeningsbesøg, 1 udstilling samt 1 landbrug.

Ingen af de planlagte virksomhedsbesøg blev gennemført. Det lykkedes i Kiev at få arrangeret et alternativt besøg på en virksomhed, der fremstiller syntetisk tråd. I samme by blev også gennemført et ikke planlagt besøg på Hygiejnisk Institut.

Det samlede resultat af turen blev: Besøg på Sovjetisk LO's Arbejderbeskyttelsesinstitut, besøg i LO's miljøafdeling - begge i Moskva. I Kiev: besøg på kunstfiberfabrik, på Hygiejnisk Institut, på landbrug og på arbejderbeskyttelsesudstilling. I Minsk: besøg på sanatorie.

AUCCTU's (Sovjetisk LO's) Arbejderbeskyttelsesinstitutt.

Samtale med vicedirektør Georgij Turin.

Instituttet forsker i arbejds- og sikkerhedsspørgsmål og instituttets vigtigste opgave er at kontrollere, at statens planer på arbejdsmiljøområdet bliver ført ud i livet. Der er i alt 7 af denne slags institutter i Sovjetunionen, som alle forsker på tværs af brancherne indenfor områder som:

ventilation.

arbejdssikkerhed.

ergonomi.

industribelysning.

støj/vibrationer.

personlige værnemidler.

sociale og økonomiske problemer.

Med økonomiske problemer menes, hvilke økonomiske konsekvenser for virksomheden/samfundet af fx nye maskiner, værktøj og arbejdstøj har - og med sociale problemer menes hvordan og hvor meget arbejderen beskyttes fx. ved indførelse af særligt arbejdstøj.

Endvidere findes der i Sovjetunionen 70 institutter, som forsker i specielle problemer indenfor brancherne fx metalindustrien, landbruget, bygningsindustrien, militær, politi, elektronik o.s.v.

Endelig findes der specielle forskningsinstitutter for arbejdshygiejne, arbejdspsykologi samt brand- og eksplosionsfare. I alt beskæftiger 800 institutter (heri også laboratorier og institutter ved universiteter) sig med arbejdsmiljøforhold. Antallet af disse forskningscentre er voksende og som et resultat af denne indsats nævnedes, at antallet af arbejdsskader og arbejdsulykker er faldet til 1/7 i løbet af 25 år, og antallet af erhvervssygdomme er halveret i løbet af de sidste 10 år.

En statskomite - det videnskabelige arbejdssikkerhedsråd, der består af 200 videnskabsmænd - koordinerer forskningen over hele landet for at undgå overlapninger og kontrollerer arbejdet på institutterne. I 1968 oprettedes et videnskabeligt/teknisk center

for hele sovjetunionen, hvor alle afsluttede videnskabelige arbejder registreres. Der afsluttes over 2000 undersøgelser pr. år, og i alt er 30.000 manuskripter registreret her, hvor man også har udvekslingsaftaler med alle vestlige lande - også Danmark.

Ved dette institut prioriteres især forskning indenfor områderne:

el-ulykker, elektriske felter ved terminalarbejde samt statisk elektricitet.

støj/vibrationer.

arbejdstøj, sko, personlige beskyttelsesmidler.

ergonomi, arbejdsfysiologi og psykologi.

Endvidere arbejdes der med to **statslige videnskabelige programmer**:

Det ene vedr. udarbejdelse af standarder og normer for arbejdssikkerhed. Der er 300 generelle arbejdssikkerhedsstandarder og 500 standarder indenfor forskellige brancher. Institutterne udarbejder standarderne, der godkendes af et statsligt apparat.

Det andet angår **metrologi** og arbejdssikkerhed: det vil sige forskning vedr. nye målemetoder og egnede måleinstrumenter til registrering af arbejdsmiljøpåvirkninger i de forskellige brancher. Dette program er underlagt afd. for standardisering her på instituttet.

Instituttet fungerer som centralt informationscenter for hele unionen vedr. arbejdsmiljø. Både sovjetiske og udenlandske videnskabelige arbejder samles her, og der udarbejdes oversigter, som udsendes til fagforeninger og andre. Desuden repræsenterer dette institut Sovjet ved ILO's center i Schweiz. På selve instituttet er man i gang med at oprette en "database" med alle disse informationer.

Instituttets forskellige laboratorier tager sig blandt andet af:

- ergonomi - forskning i maskinernes sikkerhed, fx generelle krav til det udstyr, der bruges i Sovjet, samt metoder til at undersøge om maskinerne svarer til disse krav. Blandt andet arbejdes med udvikling af robotter og krav til sikkerheden ved arbejde med robotter.

- støj/vibrationer - standarder (grænseværdier) og målemetoder.
- sygefravær - erhvervssygdomme og almindelige sygdomme (fx hjerte/karsygdomme) undersøges for mulig sammenhæng med arbejdsmiljøet.
- kombinationseffekter - af fx støj/vibrationer/støv. Der forskes i enkeltfaktorer for at kunne vurdere kombinationseffekter og udvikle metoder til at bekæmpe dem.
- personlige værnemidler fx sko/handsker/øjenskyttelse. (Andre institutter forsker i de andre branchers værnemidler).
- ulykkesrisiko.
- propagandaafdeling (informationsafdeling) - tager sig af undervisning og kurser og undervisningsmateriale film, plakater, plancher o.l.

På baggrund af gruppens spørgsmål om forskningsresultater vedr. konkrete arbejdsmiljøpåvirkninger fik vi følgende oplysninger:

Belastningslidelser i bevægeapparatet:

På instituttet er man opmærksom på, at slid hænger sammen med arbejde - der forskes meget i disse forhold, især i skovindustrien. Normer og regler (standarder) for disse faktorer findes indenfor forskellige brancher.

Alle standararbejder er baseret på grundigt videnskabeligt arbejde og godkendt på statsplan. Standarderne omhandler krav til indretningen af maskiner og værktøj fx presser, mekaniske hamre, alt industrielt værktøj, bygnings- og vejbygningsmaskiner.

Desuden findes krav til arbejdsmetoder ved siddende og stående arbejde. Disse standarder er anerkendt i Comeconlandene.

Normer for løft:

Der er for nylig udarbejdet nye normer vedr. løft blandt andet for kvinder. Normerne skelner mellem engangsløft og mange løft, og sætter fx regler for, hvor meget der må løftes i løbet af et skift. Udgangspunktet er, at arbejdet ikke må være nedslidende - man skal holde hele livet, derfor må arbejdet ikke blive for ensidigt, og man regner ikke med at se de samme samlebåndsproblemer som Vesteuropa i et socialistisk system.

Variation i arbejdet:

Arbejdet skal varieres, det må ikke blive monotomt, og der er udarbejdet regler i alle brancher for pauser og for hvordan der skal arbejdes udfra arbejdsfysiologiske kriterier. Ved monotont samlebåndsarbejde, hvor der samtidig arbejdes på akkord, har man fundet ud af, at der skal holdes ekstra pauser, i alt 40 min. pr. dag. På steder hvor man indførte disse regler, mødte man modstand hos arbejderne, der ønskede at bevare akkorden.

Det viste sig imidlertid, at produktiviteten steg disse steder på trods af, at den reelle arbejdstid var blevet kortere.

Vibrationer:

Der er udarbejdet 50 typer af håndværktøj som alle overholder normerne, og som man nu vil have sat i produktion. Desuden findes der måleudstyr, hvor enhver kan komme og få målt vibrationerne på værktøj.

Grænseværdier og farlige stoffer:

Forskningen vedr. disse problemer er underlagt sundhedsministeriet og det medicinske videnskabsakademi og foregår på institutter og laboratorier vedr. arbejdshygiejne. Det var derfor ikke muligt at få konkrete oplysninger om enkelte stoffer på dette institut. Generelt er kriterierne for grænseværdier, at man skal være frisk og rask til pensionsalderen.

Sovjetunionen har i dag 1200 grænseværdier, og man arbejder på at undersøge de nye stoffer, der bruges. Han mente, at det er for dårligt, at man ikke kan nå at få lavet disse grænseværdier verden over. Over hele verden produceres produkter, som vi ikke ved nok om.

AUCCTU har i 1984 påpeget, at forskellige brancher skal fastsætte grænseværdier for nye stoffer, og at udenlandske stoffer skal undersøges. Hvis man ikke kan fjerne de farlige stoffer, må man bruge beskyttelsesudstyr og på længere sigt indføre en anden arbejdsproces.

Der er AUCCTU og den lokale sikkerhedsorganisation, sikkerhedsingeniør og bedriftslæge, der skal sørge for, at arbejdspladsen er sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt forsvarlig og evt. stoppe produktionen. Dette arbejde foregår løbende og i konkrete tilfælde. Forskning i farlige stoffer og erstatningsstoffer foregår i brancheinstitutter.

Det var desværre ikke muligt at få oplyst hvilke institutter, der forskede i hvilke stoffer eller en liste over disse institutter.

Støj:

Grænseværdien er i dag på 85 dB(A), og denne har været gældende de sidste 10 år. Han mente, at støj-bekæmpelse er et meget vigtigt problem, idet støj-skader er blandt de hyppigste erhvervssygdomme. Endvidere påvirker støj ikke blot hørelsen, men formindsker organismens modstandskraft mod andre sygdomme: støjudsatte har ca. 15% større risiko for mavesygdomme, influenza og hjerte-karsygdomme. Man arbejder på at sænke denne risiko til 7-8% i løbet af de næste 5 år. Denne plan kritiseres imidlertid af lægerne, der mener, at der skal arbejdes mere effektivt for at løse disse støjproblemer.

På spørgsmålet om asbest, epoxy og organiske opløsningsmidler samt mærkning af farlige stoffer kunne vi desværre ikke få konkrete oplysninger på dette institut. Vicedirektør Georgij Turin havde ikke kendskab til, at nogen stoffer var forbudte i Sovjetunionen.

AUCCTU' s (LO' s) Miljøafdeling, v/Anatoly Semyonov.

Sovjetisk LO har 135 mill. medlemmer, svarende til en organisationsprocent på 99,2. Medlemsskaren omfatter blandt andet: Landbrug 12,2 mill., studenter 5,8, EFG 3,2, bilindustri 3,8. Der er 31 brancheforbund, 173 fællesorganisationer på republik-omegns- og diskriktsniveau og 22.300 på byniveau. Desuden findes 761.000 klubber.

LO har 6 hovedtemaer for miljøarbejdet, herunder udarbejdelse af en årlig overenskomst om arbejdsmiljø og af 5-årige perspektivplaner. I overenskomsterne er fx efter kritik fra ministeriet indført bestemmelser om forbedring af velfærdsforhold for bygningsarbejdere, idet det skønnes at medvirke til øget produktivitet.

LO satser på automatisering af stærkt belastede arbejdsområder som fx arbejde med tunge manuelle løft.

Arbejdsmiljøplanerne samles og koordineres på en årlig miljøkonference med deltagelse af LO' s ledelse og fællesorganisationerne.

Arbejdsmiljøplanerne samles og koordineres på en årlig miljøkonference med deltagelse af LO' s ledelse og fællesorganisationerne.

LO råder over 7 forskningsinstitutter med 12.500 ansatte. Her udarbejdes forslag til standarder, som skal endeligt godkendes af LO. Standarder afløses af normer og regler, fordi de kan medvirke til at skabe sikrere arbejdsmiljø allerede fra planlægningsstadiet.

De lokale fagforeninger udarbejder forslag til planer og kontrollerer at de overholdes. LO, ministerierne og virksomhedsledelserne har pligt til at aflægge rapport om planernes overholdelse. Fagforeningen kan afskedige ledere, der ikke overholder de fastsatte sikkerhedskrav.

LO' s miljøafdeling består af 8 sektioner: fabrik, bygge/transport, landbrug/videnskab/handel, personlige værnemidler, kvinder/unge, arbejdsulykker/erhvervssygdomme, videnskab/forskning. Desuden informerer afdelingen om arbejdsmiljøforhold via bøger, film og plakater. Informationerne spredes via radio, TV, Trud-avisen (LO-avisen, oplag 17 mill.) samt tidsskrift om arbejdsmiljø og social medicin.

LO råder over 6.700 tekniske inspektører. De har adgang til virksomhedsbesøg og virksomhederne er pligtige til at rette sig efter deres påbud. I mod-

sat fald kan de idømmes bøder. Inspektørerne undersøger dødsulykker, og de har ret til at stoppe farlig produktion. I 1984 blev 60.000 ingeniører og ledere idømt bøder, 9.900 blev degarderet, 5.000 idømtes fængsel eller arbejdslejr.

Der findes 4 mill. frivillige, aktive sikkerhedsrepræsentanter, valgt af arbejderne. Der vælges sikkerhedsrepræsentant for hver 20. ansat. Valget skal godkendes af fagforeningerne. Opgaven er modsat tillidsmændenes ulønnet. Sikkerhedsrepræsentanten gennemgår et grundkursus i rettigheder og arbejdsmiljøpåvirkninger. Sikkerhedsrepræsentanten kan ikke standse arbejdet, men kan benytte sig af en klagebog, hvor overtrædelser kan anføres. Sikkerhedsrepræsentanten kan desuden klage til fagforeningen og de tekniske inspektører.

Ved **skiftehold** reduceres arbejdstiden med en time. der udleveres gratis mad, og lønnen er højere.

Der findes **akkordsystemer**. LO finder dem i konflikt med helbredsmæssige forhold, men af hensyn til landets boligproblemer, fødevarerproblemer m.v. er det fortsat nødvendigt at intensivere produktionen.

Der er ikke forbud mod brug af **asbest**, idet det ikke anses for bevist kræftfremkaldende. Produktionsprocessen søges isoleret, og man forsker i erstatningsstoffer. Grænseværdi for asbest 2 mg/m³.

LO afventer en videnskabelig diskussion om **organiske opløsningsmidler**. Imens gør man meget ud af at undgå kontakt med midlerne.

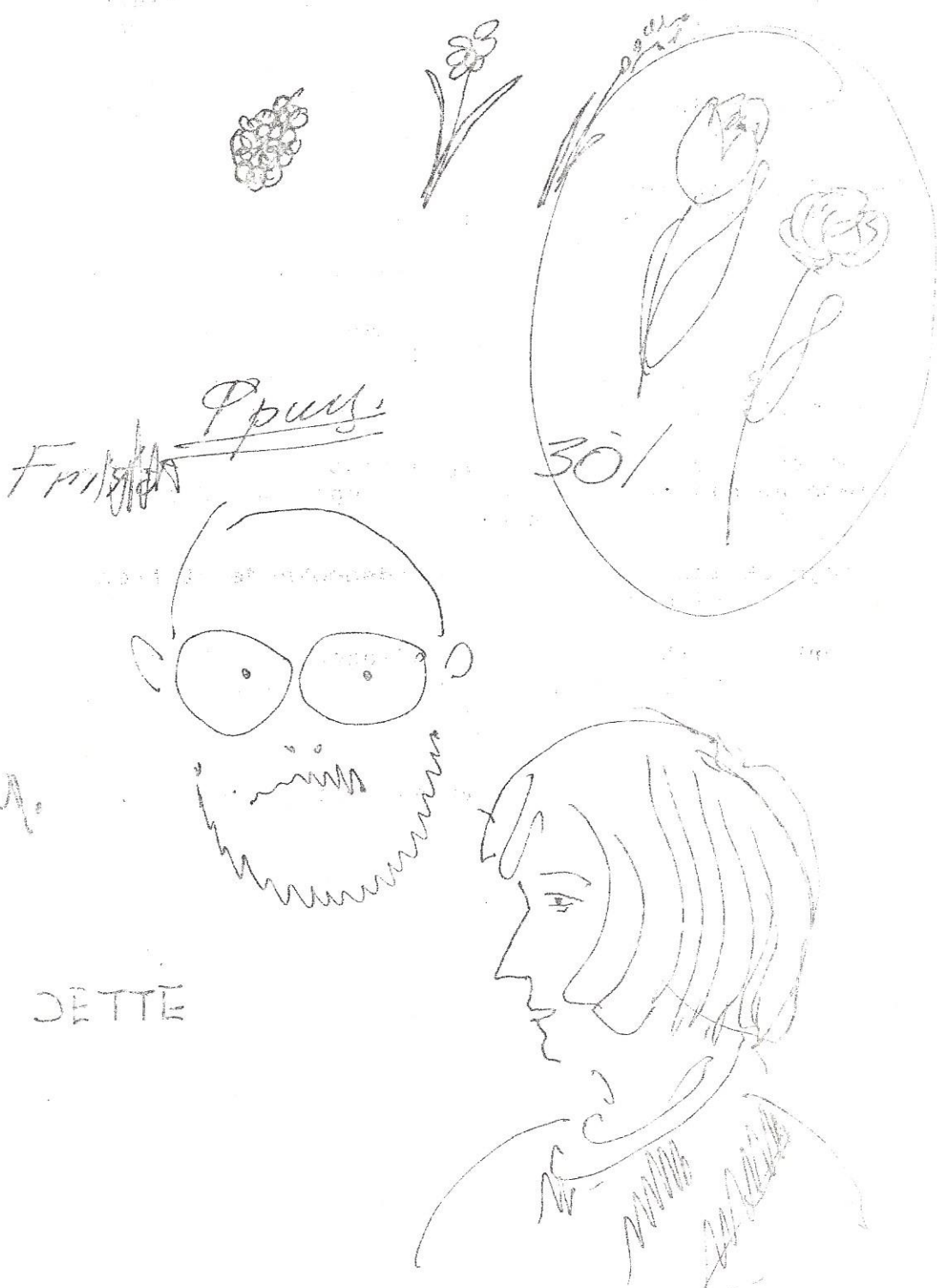
Hygiejnisk Institut skal **forhåndsgodkende** stoffer, der kommer på markedet.

Ved **arbejdsulykker**, som nødvendiggør overflyttelse til andet arbejde kompenseres en eventuel difference i løn ved tillæg fra staten.

fortsættes næste side

Vurdering.

Meget tyder på, at fagforeningerne i det sovjetiske system har reel indflydelse på såvel planlægning som gennemførelse af arbejdsmiljøindsatsen. Det ser ud til, at der gennemføres sanktioner over for dårlig arbejdsmiljøindsats. Imidlertid kæmper man også i Sovjet med krav om høj produktivitet af hensyn til landets økonomiske problemer - og man ser i Sovjet de samme sammenstød mellem arbejdsmiljøkrav og økonomi som i Vesten.

Kunstfiberfabrik.

Virksomheden havde 600 ansatte og var en del af en koncern med 9.000 ansatte.

Produktion: Viscosefiber, syntetisk fiber, plastic og cellofanfiber.

Tilknyttet fabrikken var: en poliklinik med 500 årlige besøg, hospital, en børnehave/sommerlejr, idrætskompleks, varehus og kulturhus.

På den afdeling, vi gennemgik, produceredes nylonfibre på basis af caprolactam, der er et polymer, som opvarmes. Difenyl og difenylamin bruges som hjælpestof. Vi så kedelrum, kontrolrum og fabriks-hal.

I kedelrummet havde man katastrofeberedskab, da der var eksplosionsrisiko. Hver person havde sin egen flugtmaske med et kulfilter til at absorbere difenyl- og caprolactamdampe. Kedlerne og kontrolrummet var gammelt. Kedlerne var isoleret med asbestsnor.

I fabriks-hallen var der udpræget, karakteristisk lugt - muligvis af difenylamin. Der var højt støjniveau og maskinernes meget hurtigt bevægende dele var uafskærmede. Olietåger gjorde sigtbarheden lidt lav. Man var klar over disse kritisable forhold og det var planen at udskifte maskinerne om 1 1/2 år. I år ville man etablere punktudsugning, men hverken støjdampe eller indkapsle maskinerne. Arbejderne brugte støjvat, ingen høreapparater.

Støjniveauet i hallerne lå angiveligt på henholdsvis 75-80 dB(A) og 87 dB(A). Koncentrationen af difenyl blev jævnligt målt. Den lå på 2-3 mg/m³. Deres grænseværdi var 10 mg/m³.

Antallet af arbejdsulykker var sidste år 15.

En bedriftslæge udfører sammen med laboratoriet luftmålinger internt og eksternt samt kontrollerer spildevandet. Man udvikler metoder til at formindske koncentrationen af farlige stoffer samt gasudslip.

Arbejds-miljøet kontrolleres i øvrigt af en teknisk inspektør fra LO to gange om måneden. Kontrollen betegnes som meget streng.

Sikkerhedsrepræsentanten udarbejder en gang om måneden sammen med afdelingschefen en skriftlig rapport om arbejds-miljøproblemer. Han kontrollerer om sikkerhedsudstyret bruges, om arbejderne får mælk og mad samt kontrollerer belysning, støj og gasudslip. Hver 3. måned arrangeres seminar for sik-

kerhedsrepræsentanter - med deltagelse af forskellige arbejdsmiljøspecialister.

Arbejdst foregår i 3-hold skift. Fagforeningen bestemmer skiftetiderne. Sjakkene bestemmer selv organisationen af skiftene. Det oplystes, at man finder holdskift hver 4. dag mest hensigtsmæssig, idet arbejderne bliver mindre trætte. Enlige mødre arbejder kun i 2-skift, dag-aften.

Ifølge planen skulle der ske omfattende udskiftninger i maskinparken og procesafsnittet ebd-styres. Målet er at fjerne mennesker fra farlige arbejdsområder, reducere personaleantallet og sænke arbejdstiden. Personaleantallet skal reduceres ved naturlig afgang. Det er forbudt af afskedige en arbejder uden LO's godkendelse.

Lønforhold: 170 rubler i gennemsnit, 90 til rengøringsdamer, 250 til arbejdere, 250 til afdelingschef, 350 til direktører og forskere. Kontorpersonalet får mindre en arbejdere. Inclusive offentlige ydelser ligger lønnen på cirka 600 rubler.

Fabrikken beskæftiger 65% kvinder. Pensionen udgør 132 rubler. Kvinderne pensioneres når de er 45 år, og mænd når de er 50 år. Alle helbredsundersøges før ansættelsen. Hvert år udføres generel helbredsundersøgelse. Kvinder undersøges to gange årligt. Det samme gælder arbejdere med farligt job. Gravide må ikke arbejde om natten, med tungt arbejde og farlige kemikalier. Sovjetiske kvinder holder normalt 1 1/2 år barselsorlov. Første år betales af fabrikken. Ved barns sygdom har man ret til 14 dages frihed.

Poliklinikken arbejder kun behandlende, ikke forebyggende. Den tager sig ikke af erhvervssygdomme eller arbejdsskader, kun almindelige sygdomme.

Vurdering.

Støjniveauet i spolerummet var meget højt, og det kan undre, at man ikke søger støjproblemet løst før nye maskiner introduceres.

I Danmark er grænseværdien for difenyl 1 mg/m³, i Sovjet er den 10 mg/m³. I følge Arbejdsmiljø fra A til Ø er der påvist alvorlige lever- og nyreskader hos dyr, der har indåndet 5 mg/m³. Stoffet er i øvrigt hjerneskadende.

Arbejdsmiljøet virkede belastende, og virksomheden karakteriseres da også som en farlig arbejdsplads. Derfor pensionsalderen også så lav.

Besøg på hygiejnisk institut i Kiev.

Dette forskningsinstitut er et ud af 3 i Ukraine, og i alt findes 16 sådanne institutter i Sovjet. De forskellige forskningsinstitutter har hver især deres specielle forskningsområder.

Forskningen foregår på baggrund af de problemer, som bliver formuleret på arbejdspladser, i fagforeninger m.v. Problemerne prioriteres derefter af centrale medicinske komiteer, som videresender deres vurdering til sundhedsministeriet, som afgør den økonomiske støtte. Således etableres halvdelen af forskningen. Den anden halvdel foregår på baggrund af kontakter mellem det hygiejniske institut og forskellige fabrikker og fagforeninger og andre. Instituttet formidler sine resultater gennem videnskabelige artikler og bøger samt et tidsskrift om hygiejne og sanitære forhold. Dette abonnerer alle virksomheder på. Blandt de områder dette institut forskede i var:

Svejsning. Her undersøgte og udvikledes svejserøgsudsugning. Det drejede sig om såvel generelle ventilationsprincipper som punktudsugning. Udgangspunktet er at punktudsugningen skal fjerne 80% af forureningen og ventilationsanlægget de resterende 20%. Et af instituttet udviklet CO₂ - svejsepistoludsug kunne fjerne 75% af forureningen. Den bortfjernede svejserøgsluft blev recirkuleret efter filtrering. +) I øvrigt forskes der i udvikling af giftfrie elektroder.

Støj. I forbindelse med en nyudgivet standard om støjniveau og det udførte arbejde siges det, at støjgrænsen på 85 dB(A) kan give høreskader. I forskningen tages endvidere impulsstøj op som et problem. Desuden vil man i fremtiden også vurdere støjvirkningen uden for arbejdet. I forbindelse med støjproblemet refererede man til et konkret eksempel, hvor man på en silkefabrik ved at nedsætte støjniveauet fra 92 til 85 dB(A) - som følge af udskiftning af maskiner - fik reduceret tilfældene af hjerte-karsymptomer til det halve.

Kombinationseffekter. Instituttet undersøgte i øjeblikket kombinationen af monotont arbejde og temperatur; men området vedr. kombinationseffekter er i høj grad udforsket. I kombinationen mellem høj temperatur og hårdt fysisk arbejde findes den eneste standard på området.

Kontrolrumsteknologi (beregnet til kraft-varmeværker). Forskningen omkring dette havde til formål at

+) I Danmark er det forbudt at recirkulere svejserøgsluft, da den ikke kan filtreres tilstrækkeligt med de nuværende metoder.

minimere olieforbruget på kraftvarmeværker ved at vurdere arbejdskraftens effektivitet. Ud fra at arbejdspræstationen dels varierer over tid og dels er relateret til de arbejdende personers aktuelle tanke-, følelses- og handlemæssige kapacitet, havde man konstrueret en matematisk model (formel), som kunne lave en prognose over en given persons arbejds effektivitet. Måske er det lettere at forstå, hvis vi forestiller os hvordan den konkrete design fungerer i arbejds situationen: Ved arbejds begyndelse møder arbejderen op i kontrolrummet på kraft-varmeværket. Før det egentlige arbejde påbegyndes, sætter arbejderen sig ved skærmterminalen, taster sin kode ind og anbringer måleudstyr på sig. Dette måleudstyr registrerer 3 biologiske variable: blodtryk, hjertefrekvens og galvanisk hudrefleks. På skærmen stilles opgaver som skal løses. Måske er det arbejdsrelaterede opgaver, måske ikke. Samtidig med løsningen af disse opgaver, registrerer datamaten de 3 biologiske variable, og ud fra disse oplysninger, som køres gennem den matematiske formel, laver maskinen sin prognose det vil sige den bedømmer, hvor effektivt arbejderen vil fungerer - altså om han vil bruge mere eller mindre olie i anlægget. Hvad de praktiske konsekvenser af dette er på konkrete kraftvarmeværker, havde vi ikke mulighed for at efterforske. Måske (det vil sige at dette er vi usikre på) er systemet så avanceret, at maskinen efter at have lavet prognosen selv kan udvælge arbejdsopgaver på et niveau som passer til arbejderens formåen.

Det må understreges at dette system fungerer i praksis i kraft-varmeværker i Kiev-området.

Psykisk arbejdsmiljø. I forbindelse med psykiske arbejdsmiljøbelastninger og stress er der på en del virksomheder indført såkaldte "afstressningsrum" - det vil sige en slags pauserum. Her blev det imidlertid påpeget, at det ikke var meningen, at disse foranstaltninger blev oprettet i stedet for de egentlige ændringer af årsagerne til stress. På instituttet forskede man også i sammenhængen mellem psykiske arbejdsmiljøbelastninger og hjertekarsygdomme. Et større værk om dette var ved at blive færdiggjort og skulle også oversættes (vistnok til engelsk).

Grænseværdier. I forskningen vedr. grænseværdier benytter man sig oftest af dyreforsøg for at undersøge en virknings farlighed. Også epidemiologiske undersøgelser anvendes, men kun 50 ud af 1200 grænseværdiundersøgelser er baseret på epidemiologisk forskning, hvilket man beklagede. I grænseværdierne indregnes en ekstra sikkerhedsmargin for dels at sikre mindre raske mennesker dels at tage højde for eventuelle kombinationseffekter. Vedr. asbest kender man til undersøgelser (i vesten) som viser, at asbest kan give såvel asbestose som

lungehindekræft. Det hygiejniske institut i Moskva overvejer Sovjets indstilling til asbest.

Helbredsundersøgelser. Landarbejdere, som anvender insektbekæmpelsesmidler m.v., undersøges årligt ved en stor helbredsundersøgelse. Desuden vurderes helbredstilstanden gennem blodprøver før ansættelse og siden hver tredje dag. Blodet undersøges for cholinestrase (et enzym som regulerer nerveimpulserne til musklerne). Ved en sænkning af enzymkoncentrationen på 30% (WHO's grænse) tages personen væk fra arbejdet til "udluftning". †)

Kun sunde og raske mennesker må arbejde med bekæmpelsesmidler - der er udarbejdet en liste over forskellige sygdomme, som er uforenelige med dette arbejde. Endvidere må gravide og ammende kvinder heller ikke arbejde med disse stoffer.

Vores vurdering. Dette besøg vurderer vi som udbytterigt med en inspirerende og vidende direktør for instituttet. Præsentationen, diskussionen og den senere rundvisning på instituttet blev gennemført med en åben og interesseret holdning til vores spørgsmål og med interesse for kontakt fremover.

I forbindelse med helbredsundersøgelser (samt pensionsordningen på kunstfiberfabrikken) kunne det se ud til, at en del af arbejdsmiljøproblemerne søges løst på individplan ved at placere arbejdskraften mest hensigtsmæssigt i stedet for at gribe ind over for arbejdsmiljøet. En speciel ordning for gravide og ammende kvinder virker sympatisk. Men eftersom det er de første 3 måneder af graviditeten, der er særligt kritiske for fosteret, er der sandsynlighed for, at en stor del af denne periode forløber inden graviditeten er konstateret, og så hjælper det jo ikke så meget.

†) På Cheminova accepteres en 20% sænkning og ved 25% "udluftes".

Sanatorie.

Der findes 11 sanatorier i Hviderusland og 90 i Sovjet. Der er opstået via fagbevægelsen og styret af LO.

Dette sanatorie var underlagt fællesorganisationen og ikke sundhedsministeriet. Det er hverken hospital eller poliklinik.

Man behandler via naturmetoder: mineralvand, kefir, mudderbade, fysioterapi og udendørs aktiviteter. Der bruges ikke megen medicin. Patienterne spiser fem gange om dagen blandt andet meget kefir.

Alla sanatorier er specialiserede. Dette sanatorie tager sig især af mave/tarm sygdomme fx mavesår, sukkersygepatienter og patienter med hjerteinfarkt. Der er 900 sengepladser. Sygdomme er i deres første fase. Man forsøger at hindre indlæggelse på hospital.

Indlæggelsen varer 24 dage og koster 120-160 rubler. Patienten betaler 30% af prisen. 20% af pladserne er gratis, skænket af LO. Der udbetales løn under indlæggelsen. Transport til og fra sanatoriet betales.

Der lægges megen vægt på at skabe et aktivt og ikke hospitaliseret miljø, og man har blandt andet kulturelle arrangementer, bibliotek, sport og lign.

Sanatoriet har 540 ansatte. Det skal udvides til ca. 2.000 sengepladser.

Man kan fra sanatoriet anbefale, at patienter med erhvervssygdomme flyttes til andet arbejde. Man samarbejder med poliklinikkerne, som patienterne kan overføres til, hvis sygdommen er alvorlig.

Lægerne følger behandlingen op via spørgeskemaer til tidligere patienter eller ved genindlæggelser. Patienternes subjektive opfattelse af, hvordan sanatorieopholdet har virket, er positiv.

Vurdering.

Man kan diskutere betydningen af det sovjetiske profylaktiske begreb. Noget tyder på, at begrebet dækker enhver form for behandling såvel forebyggende som behandling for opståede sygdomme.

Det er interessant, at man i Sovjet ikke blot har bibeholdt men også - åbenbart med gode resultater - videreudviklet behandling via naturmetode.

Statslandbrug - uden for Kiev.

Vi blev modtaget meget venligt af direktøren for bruget, som viste os ind i et stort mødelokale. Direktøren fortalte, at bruget startede i 1946. I dag er der ansat 700 arbejdere på stedet. De fleste arbejder 8 timer/døgn med 1 fridag pr. uge. Der køres med en slags skiftehold, og der er 4 ugers betalt ferie/år., og den afholdes som regel med det hele på en gang. Hvis man arbejder dårligt, kan man risikere, at skulle afholde ferien om vinteren.

Der udarbejdes en 5-årsplan, som sendes til ministeriet, der skal godkende planen. Dette sker gerne først efter en del parlamentaren frem og tilbage, idet ministeriet ønsker højere og højere produktion for hver gang, mens bruget ikke synes, at de kan opfylde ministeriets krav. Der skal opdyrkes mere, og folk laver da også små køkkenhaver overalt, hvor der er en smule ledig jord. Arbejdere på bruget kan leje lodder a' 2.000 m², til dyrkning af grøntsager, frugter, blomster o.s.v. Direktøren mente, at der kunne indtjenes op til 10.000 rubler pr. lod pr. år. Arbejderne tager ind til storbyen og sælger deres afgrøder fra loddet, da der her ofte er mangel på friske grøntsager, og derfor er ret gode priser på varerne.

Bruget har overvejende sandjord og avler pr. ha. ca. 4.500 kg. grøntfoder/år. Hver arbejder producerer for ca. 13.000 rubler pr. år. Bruget har en omsætning på 8 1/2 mill. rubler/år, deraf ren indtægt 2 mill. rubler, der bruges på udviklingsbudgettet, og på socialbudgettet (ferierejser, kulturhus, der bygges boliger, eget feriehotel ved Sortehavet). Arbejderne kan købe fødevarer på bruget til normale priser. Sidste år havde bruget ialt tabt 39 arbejdsdage på ulykker, deraf ingen alvorlige, oplyste direktøren. Lønnen ligger gennemsnitlig på 190 rubler/måned, traktorførere får 217 rubler/måned, mens malkepigerne er blandt de højestlønnede med 260 rubler/måned.

Det gælder her, at jo mere der arbejdes, jo mere får man i løn. Endvidere uddelles medaljer, diplomer, de bedste får gratis rejser, der er et præmietillæg, og direktøren oplyste, at sidste år fik 6 ansatte gratis bil.

Landbruget kører med ko-drift, og har blandt andet importeret tyre fra Danmark. Hver ko giver i gennemsnit 5,5 tons mælk/år, ialt leveres 3.000 tons mælk/år til mejeriet. Endvidere er der en svinebestand, der leverer 3.000 tons svinekød/år til pølsefabrik. Der hører opdræt af fisk til bruget, og vi var under rundvisningen ude og se hvor dambruget lå, men det var på stor afstand. Der produ-

ceres ialt 20 tons fisk/år, endvidere en del honning og frugter. Der laves mursten til boligbyggeri, som bruget forestår til sine ansatte, og endelig hører der en del skovbrug til stedet.

Bruget har en speciel arbejdsmiljøafdeling, hvor der blandt andet afholdes arbejdssikkerhedskurser, og alle ansatte går til regelmæssige lægeundersøgelser.

Der bruges mange giftkemikalier, og disse opbevares i specielle lagre, og kun oplærte folk kommer ind i disse lagre. Man tog arbejdet med kemikalier meget alvorligt. Til hvert kemikalie hører en instruks over omgangen med det, hvilket tøj, sko, maske man skal bære ude i marken ved brugen af det. Endvidere er der på selve kemikaliet oplysninger om fortyndningsfaktor, hvilken maskine der skal benyttes og ved hvilken temperatur kemikaliet må bruges. Direktøren oplyste, at man heldigvis aldrig havde haft alvorlige uheld med kemikalier. Når arbejderen har været på kurset, kommer han op til en slags eksamen, hvor han må vise, at han er i stand til at omgås kemikaliet på forsvarlig måde. De arbejdere der har med kemikalier at gøre kommer til lægeundersøgelse hver 2. uge, hvor der laves blodprøver og røngten. (Forhåbentlig kommer de da ikke i røngten hver 2. uge !)

Spørgsmål angående genteknologi havde direktøren ikke nogen forudsætninger for at besvare, da disse ting forskes på specielle stats-insiminationscentre og på landbrugs-forsknings-institutter. Men han kunne oplyse, at kørerne ikke får hormoner, men der foregår en proces, hvor man tager noget af råmælken (efter fødslen) og sprøjter det ind i koen igen, for at forbedre muskler osv. Svinene får hormoner i foderet, og pattegrise får derfor også en del af det. Det er ikke forbudt at anvende penicilin i Sovjetisk landbrug, men det bliver ikke anvendt på dette statsbrug.

Med hensyn til "burhøns, bursvin" oplystes, at normen er 0,8 m² plads til hvert svin og en so med grise skal have 4 m². Og da burhøns smager dårligt, havde man ingen af dem.

På vores rundtur senere så vi da også mange fritløbende ret så velnærede høns løbe rundt.

Bruget har en venskabskooperativ med et DDR-brug, og her sammenlignes erfaringer osv. DDR-bruget havde fx haft betonbyggeri til deres kvæg, og det var gået meget dårligt, oplyste direktøren.

Sovjet importerer stadig en stor del af deres foderstoffer fra Argentina og USA, så der arbejdes overalt på at sætte produktionen af landbrugsvarer i vejret. Efter mødet kom vi på en tur rundt på

bruget. Bruget havde en undervisningslokale med udstilling og advarselstavler og personlige værnemidler - både meget gamle ting og lidt mere moderne. Der var tavler sat op med lys bag ved væggene, med tegninger af, hvad man skal passe på ved landbrugssarbejdet - fx advarsler mod el-ulykker, roterende aksler osv. Vi fik nogle plakater med hjem herfra.

Derefter kom vi med bus rundt på bruget. Vi så deres sortbrogede køer, forskellige høst-/landbrugsmaskiner, traktorer og værkstedet, hvor reparationerne foregik af brugets 70 traktorer og 65 biler. Bruget strakte sig over et temmeligt stort område og havde ialt 2.000 ha. land. Hele byen var på 10.000 ha. skov og park.

Samlet vurdering.

Det er svært at foretage en vurdering af arbejdsmiljøforholdene i Sovjet ud fra så få spredte besøg, som dem vi fik lejlighed til at gennemføre.

Vi har imidlertid fået et indtryk af, at der satses meget på arbejdsmiljøarbejdet. Arbejdsmiljøapparatet synes veludbygget og forskningsindsatsen stadig stigende - hvilket især besøget på Hygiejnisk Institut i Kiev klargjorde. Denne indsats har da også angiveligt medført et stærkt faldende antal af erhvervssygdomme og arbejdsulykker.

Positivt fungerer også systemet med en udbyggede kontrol fra LO's tekniske inspektører og deres mulighed for at straffe overtrædelser af gældende bestemmelser eller for ringe indsats på arbejdsmiljøområdet.

Hvordan forholdene er "ude i det virkelige liv" kan kun vurderes ud fra et enkelt besøg - en kemisk fabrik, opført i 1937.

Her kan man fornemme, at realiteterne ikke svarer ganske til intentionerne. Der var på fabrikken problemer med støj og efter vor målestok høj koncentration af farlige stoffer. Kontrolrum og maskiner var gamle og skulle efter planen udskiftes om 1 1/2 år. Man ønskede kun at afhjælpe få af arbejdsmiljøproblemerne inden da.

Dette såvel som udtalelser fra LO's arbejdsmiljøekspert A. Semyonov tyder på, at man i Sovjet såvel som i Vesten oplever sammenstød mellem arbejdsmiljøkrav og økonomi.

I rapporten fra 1981-turen konkluderedes blandt andet: "Turen har givet vigtigt indtryk af de principper, der ligger til grund for arbejdet for at forbedre arbejdsmiljøet i Sovjetunionen, og for arbejdet for at forbedre arbejdsmiljøet i Sovjetunionen, og et indtryk af de store ressourcer, der lægges i arbejdet". Det kan vi tilslutte os, men vi kan desværre ikke leve op til følgende forventninger fra 81-turens deltagere: "Vi mener, at det er op til kommende deligationer at undersøge, hvordan principperne udmøntes på arbejdspladserne". Dertil var et arbejdspladsbesøg langt fra tilstrækkeligt.

Sovjet-turen var i øvrigt en oplevelse, der gav indsigt i det organisatoriske apparat og den sovjetiske forskningsindsats. Vi fik blandt andet en gæstfri og meget åben modtagelse i Kiev, hvor vi også fik knyttet kontakt til Hygiejnisk Institut. Samtidig fik vi blandt andet via vor dygtige tolk kvalificerede oversættelser af vanskelige emner og god indsigt i leveforhold, sociale forhold m.v. i Sovjet - og vi var på nogle udmærkede turistture.

Oplysninger om Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere

Aktionsgruppen Arbejdere Akademikeres formål er at støtte den faglige aktivitet på arbejdspladser og i fagforeninger omkring arbejdsmiljøproblemer. Dette gøres i praksis ved at yde råd og vejledning og formidle viden og kontakter til arbejdere, sikkerhedsrepræsentanter og fagforeningsfolk. Det er et grundlæggende princip for Aktionsgruppens arbejde, at dette skal foregå på arbejdernes egne præmisser.

Ud over dette praktiske arbejde udsender Aktionsgruppen pjecer om forskellige arbejdsmiljøspørgsmål som f.eks. arbejdsmiljøloven, bedriftssundhedstjeneste, sikkerhedsorganisation.

Formålet med disse pjecer er at skabe diskussion og debat. Pjecerne er derfor skrevet på en sådan måde, at de kan anvendes som materiale ved sikkerheds- og arbejdsmiljøkurser, faglige konferencer, studiekredse og møder.

Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere består af arbejdere, sikkerhedsrepræsentanter og fagforeningsfolk og af læger, ingeniører, sygeplejersker, sociologer, socialrådgivere, fysioterapeuter, ergoterapeuter, farmaceuter, m.fl. Desuden er en række klubber og fagforeninger tilsluttet som kollektive medlemmer.

Som medlem kan optages enhver, som ønsker at arbejde i overensstemmelse med Aktionsgruppens formål. I praksis bliver man medlem ved at henvende sig til Aktionsgruppens kontaktadresse og anmode om at blive medlem.

Kontaktadressen er:

Benny Christensen,
Arnesvej 44, 2700 Brønshøj
Telefon (01) 60 26 38